

Den 22 december 1943 kl. 15.31 inträffade en explosion i 16-kV linjebrytaren för norra linjen i Ljusdals omformarestation, varvid en eldsvåda uppstod, som fullständigt ödelade stationen med utrustning.

Kl. 12.50 samma dag nedbrändes kontaktledningen på Tallåsens bangård. Under växling infördes ett lokomotiv på ett loke inkopplat lastområde. Vid den jordslutning, som uppstod härigenom, utlöstes linjebrytare N 1 Ljusdals omformarestation. Vid den automatiska inkopplingen efter 5 sekunder löste brytaren ånyo och då så kraftigt, att mycket olja kastades ut. Med manöverställaren i kontrollrummet verkställdes omedelbart utmanöver. Vid inspektion av brytaren befanns det att oljelådans botten blivit något utbuktad. En ljusbåge hade uppstått mellan brytarens fasta kontakter och brytarens lock. ^{oljeflämmor} ~~Kontakternas~~ voro något brända. Dessa avputsades och brytarens isolatorer avtorkades, varefter olja påfylldes. Under reparationsarbetet matades kontaktledningen Ånge - Ljusdal från ~~Ljusdal~~ omformarestation. Klockan 14.55 tillslogs brytaren utan att något onormalt förmärktes.

Omkring kl. 15.40 erhöll jag från ledningsmästaren, Ånge, per telefon meddelande om att en eldsvåda utbrutit i Ljusdals omformarestation. Seden nödiga dispositioner träffats för erhållande av omformareaggregat, transformatorer och strömbrytarevagn för att snarast möjligt kunna upptaga drift från reservuppställningsplatsen i Hennen, avreste jag med bil till Ånge, varifrån resan fortsattes med tåg 2507, som ankom till Ljusdals omformarestation kl. 22.00.

Vid omedelbart därefter företagen undersökning lämnade ledningsmästare Lindström följande redogörelse.

Omkring kl. 15.20 begav sig Lindström till bostaden. Han hade strax förut konstaterat att allt var normalt och bl.a. inspekterat linjebrytaren N., som då ej företehde några tecken på onormal funktion, såsom hög temperatur eller ovanliga ljud.

Omkring tre minuter efter det Lindström kommit in i bostaden slocknade ljuset samtidigt som en av familjemedlemmarna meddelade att det hörts en knall från stationen. Lindström gick fram till ett fönster och såg då att svart rök bolmade ut från norra änden av lanterninen på

omformarestationens tak. Han sprang omedelbart ner till stationen och såg då att eld utbrutit i taket. På vägen ner såg Lindström ledningevakten Andersson utanför stationen och mitt för första luftintaget på väg in mot stationsingången. Lindström försökte komma in i stationen efter nycklarna till S.V.ställverk, men lyckades ej på grund av eld och rök. Han sprang då tillbaka till bostaden och hämtade ^{en} reservnyckel, som han hade förvärd där. Sprang sedan raka vägen till S.V.ställverk och framkommit till 220 kV oljeströmbrytaren löste denna automatiskt. Ledarna mellan samlingskenorna och transformatorerna samt nedledarna till kabelboxarna voro då vitglödande. Utlösningen av 220 kV brytaren skedde från transformatorernas buchholtzrelä. När L. hämtade nycklarna i bostaden erhöll han meddelande att brandkåren alarmerats av ledningsvakten T.Nilsson, Ånge, som var på besök hos ledningsmästaren. Från S.V.ställverk begav sig L. ner till huvudlinjen och bortkopplade samtliga 16 och 10 kV kablar. När L. återkom till stationen, var hela taket övertänt. Endast ledningsmästare Lindström och ledningsvakt Andersson funnos vid stationen när olyckan inträffade. När L. återkom till stationen hade brandkåren anlänt och fått igång vatten på en slang. Hele lanterninen var då övertänd. Släckningen påbörjades från gavelportarna och elden hade bekämpats till ungefär takets halva längd, då vattnet i den provisoriska brandbrunnen tog slut. Slangar utlades till sambällets vattenledning och när släckningen åter påbörjades, hade takstolarna börjat falla ner. Sedan släckningen åter kommit igång ordnade L. med kopplingar på kontaktledningen för återuptagande av driften med matning från Ockelbo resp. Ånge omformarestationer.

Vid den inspektion som företogs omkring kl. 23.00 den 22/12 konstaterades, att en kraftig explosion inträffat i snabbbrytaren till linjebrytare N. Ingen av de övriga oljebrytarna i ställverket föredro skador, som kunde härleda sig från en explosion.

Ledningsvakt Andersson hördes den 23 december i närvaro av förste byråingenjör B. Edenius, ingenjörerna Lundberg och Knell och avgav därvid följande redogörelse för händelseförloppet.

Omkring kl. 15.20 gingo ledningsmästare Lindström och ledningsvakt Engberg från omformarestationen. A. var då sysselsatt med skurning av kontrollrummet. Sedan detta rum var färdigt, började A. samma arbete i borten änden av ställverket. Linjebrytare N. löste då omkring kl. 15.26

och gick ej till efter 5 sekunder på grund av låg linjespänning. Kontaktledningen matades från Änge enär brytaren S. därstädes ej löst ut. A. anmodade då Änge omformarestation att bryta denna brytare, varefter N. i Ljusdal och S. i Änge tillslogos samtidigt utan anmärkning. A. fortsatte med rengöringen och då han befann sig i närheten av brytare S. inträffade en kraftig explosion, varvid A. av trycket kastades mot ingången till ställverket. Han blev bländad av det kraftiga eldskenet och röken. A. sprang ut i kontrollrummet och bröt inkommande 6 kV kabeln med manöverställaren till oljeströmbrytaren OK II. På grund av det kraftiga dånnet kunde han dock ej avgöra om brytaren gick i fränläge. Därefter gick A. ut mot ställverket för att se efter vad som inträffat och möttes av eld och rök. Han tänkte ej på att slå ifrån S.V. 220 kV oljeströmbrytare medelst manöverställaren i kontrollrummet utan hade för avsikt att taga nycklarna till S.V. ställverk, vilka förvarades i kontrollrummet, och där för hend utlösa denna brytare. I samma ögonblick inträffade en ny explosion, varvid A. av trycket kastades över kontrollrummet mot fönstret. A. var då starkt angripen av röken, varför han öppnade fönstret i kontrollrummet och kastade sig ut. Utkommen såg han ledningsmästare Lindström på väg från bostaden till omformarestationen. Ledningsmästaren tillfrågade honom, om han brutit i S.V. ställverk, vartill A. svarade, att han ej gjort detta. Ledningsmästaren anmodade A. att bryta kablarna nere vid banen, vartill A. svarade, att han hade nycklarna i rocken i kontrollrummet, så att han ej kunde utföra dessa manövrer. Han fick då order av ledningsmästaren att försöka rädda vad som går och att han själv skulle utföra brytningarna vid banen. När A. återkom till omformarestationen anlände köpingens brandkår, Han var behjälplig med ett före sprutan till brandsmannen. Därefter tog A. en cykel och åkte till Åkes Speceriaffär och anmodade affärsmannen att tillkalla sookenbradbkåren. Denna anlände till brandplatsen efter en kort stund. A. deltog därefter i släckningsarbetet samt var dessutom behjälplig med ett från köpingens ledningsnät framdraga en belysningsledning till ledningsmästarebostaden.

A. kom hem till sin bostad kl. 20.10. Samtidigt med ett han lämnade omformarestationen, ryckte brandkåren in, kvarlämnande en tankvagn.

Oljeströmbrytaren i S.V. ställverk är ej utrustad med maximalutlösning, endast s.k. buchheltsreläer finnas anordnade. Dessa fungera

genom gstryck i transformatorerna. Enligt uppgift från Krångedebolagets transformatorstation i Horndal, visa därstädes placerade registrerande instrument, att kortslutningen i Ljusdal varade under tiden 15.31-15.35. Kortslutningen kvarstod således under 4 minuter.

Östersund den 25 december 1943.

H. Eije.